भागव
त

भ. १५

(1)

॥पचदशोध्याया॥१५॥

" Joint project of the Rajawade S[illegible]han Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

2

श्रीकृष्णायनमः ॥ ॐनमोश्रीजनार्द्दनः सकृष्णसिधिचेंसिधिस्थ
नः सकृष्णनिधानाचें परमनिधानः तुझेश्रीचरणास वोपिं ॥ १ ॥ पनि
धानसाधावयाअंजनः नयनिं काळिमाप्याळितिजनः तेणेंकाळव
डलेनयनः धितें निधानने दरवत्ती ॥ २ ॥ तेसेनव्हतितुझेचरणः करि
तांचरणारजवेदनः निशेष काळिमानिरसेजाणः पुर्णनिधानदाख
विसि ॥ ३ ॥ अंजनेंसाधितांनिधानः तेप छष्णव्यापावेविघ्नः बळि
देऊनिसाधिल्पांजाणः नस्थरपण तयासि ॥ ४ ॥ तेसेनव्हतितुझेच
रणः अवळिष्णाहि करितांस्मरणः निसासिद्धअव्ययजाणः निज
निधानतस्मावे ॥ ५ ॥ हेंसाधुनियांनिधानः जालेसनकादिकपावन ॥

2A

नारदाचेंउदारपण: येणेंचि जाण वाखाणें ॥६॥ वज्रकवच ब्रह्म
दासि: हें विष्णुं वलगोविंदासी: शुकादि वामदेवासि: महिमा ये
णेंसि पावले ॥७॥ व्यास वाल्मिक महाकवि: येणेंचि पांडवलें जा
लेरवरे: सावेनि पांडवलें त्या हाण्यापोरें: छेदुनि दारिद्रें नांदति ॥८॥
या सद्गुरुचे श्रीचरण: परमनिधि वंनि यान: येकाज नार्दिनाश
ण: दे व्यावयापरिपुर्ण पांडवला ॥९॥ येणेंचि पांडवलें प्रकृत:
प्राप्त जालें श्रीभागवत: जेपठउ वासि श्रीअनंत: ज्ञानमार्पित ता
चें सागतु: ॥१०॥ त्या दोघांविये कांतमातु: प्रकट जालि जगा आं
तु: हा परिशिष्टि वाखानितु: उपकारु लोकांतु: थोरु जाला ॥११॥

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(3)

सा। सु। व्या श्रद्धे व्याजा वाडि: सुकपावला लवडसवाडि: तोगेगुधसा
ना विंगोडि: प्रकटउ घाडि दाविलि:॥१२॥ सु कां चेन वलमहिमा
न: कानिनसंग तांउघड तान: श्रवणीतेछुनिबंधन: पीरषिति
जाणउदुरिला॥१३॥ येपवरि श्रवणाविंगोडि: प्रसिद्ध दाविलिउ
घाडि: तांकिं अफाण्फदोतरिव कपाडि: कानाविनुघाडि: निमटलि
मिठि॥१४॥ श्रवणिंघ्यालितां वोडं कोउं: कपासारामृत बाहेरिसां
डि: श्रोत्याजोतीता चे बुहि नपडे: यालागीं रडे विषयांसि॥१५॥
अरसोदे श्रोत्यां विकपा: कपासांगे जो कां बक्ता: तोहि तेसावि पैवि
ता: चोहुं जो तोताजा वोंनदि॥१६॥ जैसा गुष्पउंसाचा वाणा:

3A

रसु बाहेरि जायेमाणा: कि कांचोपटिं कर करिं प्याणा: तेगतिव द
ना: वत्त्या व्या॥ १७॥ जें कथामृता वें गोडपण: तें सद्गुरु विण चारव
वि कोण: यालागी जनार्द्न नावारण: जेणें गोडपण चारवविलें ॥१८॥
परि चारववितिउणा रवुण: तोहि आभिन्न व आहे जाण: स्वा दस्वा
दिता आपण: होउनि गोडपण चारववि ॥१९॥ बाळका हातिं दिध
ल्यां फळ: रवावेंदें न कळे या अबळा: साचे मुखिं घाली निगाळ
ळा: गोडिचा जि व्हाळा जनकु दावि ॥२०॥ गोडि लागल्या बाळका
सी: तें विपळें रवाये अहिर्निसी: तें विजनार्दनें आप्लांसि: गो
डीस्त्री पाग व तासिं लाविलि ॥२१॥ ऐसीला विलि गोडि चढो वाढि:

तैसों जालिं नवल परवडि : मज सांडि तरीहि ते गोडि : गोडि न सांडि : मज
लागी ॥२२॥ ते गोडि न गिळिलें मातें : मी पण गेलें गोडिअंती तें : तें गो
डि चें उपष्ठलें सारितें : सबाह्य रितें उरों नेदि ॥२३॥ हें सुखमूर्ति विवंचे
पूफष्ठ : गोडि पणें आति साष्ठ : सवा आवाष्ठिविण केवळ : गोडि कि
स कष्ठपष्ठ रूप ॥२४॥ ते श्रीभागवतिचि गोडि : श्रीकृष्णें निज आव
डि : उधवासि कडोविकडि : सांगितले रवडिचे राखविली ॥२५॥ करितां
माझे भजन : धरितां माझें स्मृति तेचि ध्यान : समाधिपर्यंत समाधा
न : उद्धवासि संपुर्ण सांगितलें ॥२६॥ हे देवाचेन तरि विविमालु :
ऐकोनि चोदावयां अध्यात्मु : उद्धव हा रखवला जे धुतु : माझ्या निं

जस्चात्पुफला बला ॥४७॥ मजल्हा प्याभूर्ति चें ध्यान : सहूजें सदा असे
जाण : तेणें चि होये समाधि समाधान : तरि कां प्रल्ह : करू आतां ॥४८॥
आइ कांनि चौदावा अध्यावो : जाला उद्धवा निहा द द भावो : हे दे
खोनियां सचयें देवो : पुढिल अपिन आवो : सुचितु ॥४९॥ ह्याविध्या
सोसिं जाण : कारितां माझें भजन ध्यान : पुढां उपजे सिद्धि चें विघ्न :
ते अर्पि तिन्हि छल : उपदेसि ॥५०॥ पंधरावे अध्यायिं निरोपण :
पत्तें माझें करितां भजन : अवस्या सिधि उपजाति जाण : यासा गर्वि
विघ्न स्लं सौनिया ॥५१॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ जितेंद्रिय
स्य युक्तस्य जितश्वासस्य योगीनः ॥ मयि धारयत श्चेतउपति

ष्टंतिसिद्धय ॥११॥ टिका॥ प्राणाप्राणजयोजय। पाविं: इंद्रियजये। असेज्यासि: याहिवरिउल्हासुमस्करितिसि: चित्तेअहिर्निसींम जस्तुतो ॥१२॥ उद्धवा गायोगी॥ वोनयिं: अनिवारसिद्धि उपजतिपा तिं: ये व्यार्चि संदेह नाहिं: जेजेममपिजेंजें यिति ॥१३॥ ऐसेंउद्ध वे ऐकतां: स्वमकारजा नावितां: संपूर्ण सिद्धिंचि कृपा: श्रीकृष्ण नापापुसेंपां ॥१४॥ श्लोक॥ उद्धव उवाच॥ कयाधारणया काश्विन्क पं वा सिद्धिरच्युत॥ कति वा सिद्धयो ब्रूहि योगीनां सिद्धिदो भवान्॥ १॥ टीका॥ कोण्या धारणा कोणा सिद्धि: तेसांगाविविधानविद्धि: सें रव्याकितिसकष्णसिद्धि हें हिं कृपानिधिसांगिजे॥१५॥ प्रांसकर्पा

सिद्धिं विकथा: तूं येकु जाणता मच्चेत्ता: तें मज सांगाजि विश्वव्यक्ता:
तुं सिद्धि दाता योगीयां ॥२६॥ श्लोक ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सिद्धयो
ष्टादश प्रोक्ता धारणा योगपारगैः ॥ तासामष्टौ मत्प्रधाना दशैव गुण
हेतवः ॥ टीका ॥ सिद्धि अष्टादश जाण: त्यांचि धारणा भिन्नभिन्न:
ऐसें बोलिले योगज्ञ योगसंपन्न महासिद्ध ॥२७॥ यानां वें सिधि गा
समस्ता: यांत अष्ट माहासिद्धि विख्याता: त्या माझे स्वरूपीं स्वरूप
स्थिता: आणि कांसित च त्तासा नाहिं ॥२८॥ मनसा वाचा कर्मणा
जाण: विसरोनि देहभावें देहपण: मासें निश्चरूपें अतिसंपन्न: चे
तन्मय घन जे जाले ॥२९॥ त्यापासीं या सिधि जाल्या उभ्या असती

हातजोडुन: परितोन पाहेपुंकुन: निवाउजाणयापरि: यितर दा हासी ॥४०॥
धिचि कृपा: ज्यास चउऐणक्षुता: साधकु सुइस त्यात्मा होतां: याप
सीं सर्वथा: प्र कटति॥४१॥ अष्टमा हा सिद्धिचि कथा: तुजा मिं सांगेन
त बता: ज्या मास्तेस्व रुपिं स्वभावता: असति वर्तता: अहिणिस्ति:
४२॥ श्लोक॥ अणिमा महिमा मूर्ते लघिमा प्राप्ति रिंद्रिये॥ प्राका
म्यं श्रुत दृष्टेषु शक्ति प्रेरणमीशिता॥ गुणेस्वसंगो वशिता यत्काम
स्तद वस्यति॥ एतामेसिद्धय सौम्य अष्टा वौत्पत्तिका मता॥ पाटिका॥ अ
णिमा महिमा लघिमा स्थिति: याति तीन्हि देहासिद्धि च प्राप्ति: प्राप्ति रि
द्रियजे बदति: ते जाण चौथि महासिद्धि॥४३॥ प्राकाश्य श्रुतदृष्टता:

6A

तिपांचावि सिद्धि गा सवेया: शक्तिप्रेरणा असंगयिषिता: हे जाण
तत्व तासा हा विसी सिद्धि ॥४४॥ माझा धर्म जेथ वश्य होती: ते वसिता बो
लिजे सिद्धि होती: तेसा तवे सिद्धि वदति: जाण निश्चिति उद्धवा ॥४५॥
त्रैलोकिंचे भोग जेनि योपम: तेन करितां परिश्रम: इच्छामात्रे उत्तमोत्त
म: भोगसुखगम होऊ लागे ॥४६॥ यत्कामस्तदवस्यति ॥ इच्छिल्याका
मसुखाचि प्राप्ति: त्रिभुवनिचे भोग संपति: ये केवि काळें ये अ
कवति: ते जाण पांविसावि आठवि सीधि ॥४७॥ यां अष्टमा हा सि
धि विरासि: स्वच भावें असे मजपासिं: साधकांसि पातां प्रयासि: ये
रवाचि कोण्हा सिद्धि उपतिष्ठे ॥४८॥ हे महासिद्धि चिवि प्राति: इतर द

ह्णड्याबोलिजति: याहिसांगेंनतुजप्रति: यथानिरुतितुद्भवा॥४९॥
म्लोकु॥ अनुर्मिमत्त्वं देहेस्मिन्दुरश्रवणादर्शनं॥ मनोजवः का
मरूपं परकाये प्रवेशणं॥५॥ स्वछंद मृत्यु देवानां सह क्रिडानुदर्श
नं॥ यथासंकल्पसंसिद्धिराज्ञाप्रतिहतागति॥७॥ टिका॥ देहिंबा
धितिनाऊर्मिसाहि· तेअनोर्मि सीद्धि पहिलि पाहि: दूरिला वा
रे के वांयि: दूरश्रवणनवायि: दुसरिसिद्धि॥५०॥ त्रैलोकिचासोह
ळा: बैसले वांयि देखडोळा: हे तिसरिसिद्धिचिलिळा: दूरदर्शनाक
ळा· तिनांवं॥५१॥ मनोजवसिधिपामिआहे· कल्पिल्या ठाया
सीपाहे· मनोवेगें शरिरजाये· हे चौथिहोये हसिद्धि॥५२॥ कामरू

पासिद्धिवि परि : जैस्या रूपावि कामना करि : तैं स्वरूप तत्काळ ध
रि : हे पांचवि स्वरि कामनासिधि ॥५३॥ आपुली थारि सांडुनि दु
रि : परशरिरि प्रवेशु करि : हे परकाया प्रवेशापी : साहावी साजि
री : व्यातिसिधि ॥५४॥ काळासि वस्य नाहि होणें : आपुलिया इछा
मरणें : हे सातवि सिद्धि जाणणे स्वछंद मरणे तिनावो ॥५५॥ स्व
र्गि देवांचे जें क्रिडण : त्याचे हा देखे दर्शन : स्वयें क्रिडन या अंग
वण : ते सिधि जाण आठवि ॥५६॥ जैसा संकल्पु ते सिद्धि : ते
नववि जाण पावि स्तुधि : राजाहि आज्ञा सिरि वंदि : ज्याचि गमना कि
छि सर्वत्रा ॥५७॥ ज्याचि आज्ञा आणि गमन : कोठेंहि न वरोधे

(8)

नाजाणे: हें पाहावेो सिद्धि चें लक्षण: ज्ञानवि-व हेंण जाणति।।५८।
याकुन हेतु सिद्धींचा विद्धि: म्यां सांगीतलि हे वि स्तुधि: या हि उ
नि हेतु द्रसिधि: सा हि निज बुधि ध्यव धारि।।५९।। श्लोक।। त्रिका
लज्ञत्वम द्वंद्वं परचित्ताद्यभिज्ञता।। अगत्य की विषादि नां प्रति
ष्टंभो पराज्यास्य।। टीका।। हेतु द्वु सिद्धि पे चलक्षण भुत भवि
ष्य वर्तमान: यो त्रिकाळाचें जें ज्ञान: तें पहिले जाणावे वायि।।६०।।
सुख दु:ख सित उष्ण: म दु आणि आंत कठिण: या द्वंद्वांसि वस्र
न के जाण- तें दुसरें लक्षण सिद्धिचें।।६१।। पराचें स्वचन्मस्वयें सां
गणें: पुढिलांचे चित्तिचें जाणणें: हे तिसरि सिद्धि लक्षणें:

(8A)

रे कलक्षणें जो पिरिविं ॥ ६५ ॥ आग्निवायु आणि उदकः शस्त्रावि
रव आणि व्यर्कः यां चें प्रतिस्तंभन देखवः तो सिद्धि निष्टंकः पैं वोपि
६६ । कोण्हांसि डिंकिलानवचेपादः जो सिद्धि वातेंपें विजयि होये
येकलासर्वत्रविजयो लाहे हे पांचवि आहे विजयो सिद्धि ॥ ६७ ॥
ऐसा कुाय ताष्वोद्धेषतः प्रोक्ता योग धारणा सिद्धय ॥ यया धारणा
या याप्या चपा नास्यां निबोध मे ॥ १ ॥ टिका ॥ उद्देश मात्रें सिद्धि सि
गतिः म्यां सांगीतलि तुज प्रतिः आता कोण यारणीं कोण स्थितिः सि
धिं वि प्राप्ति होये तें आयिक ॥ ६८ ॥ अष्ट महा सिद्धिं चीं धारणाः
तुम्हें हलु दहा सिद्धि जाणाः क्षुद्र सिद्धि पच वलक्षणाः यां व्यास

धियासाधना: हरिबोले ॥ ६६ ॥ श्लोकु ॥ भूतसूक्ष्मात्मनि मयि
तन्मात्रं धारयन्मनः ॥ अणिमानमवाप्नोति तन्मात्रोपासको मम
१ ॥ टीका ॥ अष्टमहासिधि स्वभाविका: मास्तां वायिं असति देखा:
या असाध्य साध्या आवाका: करिया साधका: साधनसांगे ॥ ६७ ॥
मि अणु रेणु वाहि अणुरेणु जीवाचा हि हृदयस्थ जाण: तेथ अ
णुमात्र करूनियां मन: मास्तां वायिं ताण जो राखे ॥ ६८ ॥ अणु तन्मा
१ स त्र ध्याने दाहे: साचा अणुमात्र विदेहो होय: किंचकिस्त गोष्ट्या
२ वा ऐसें पाहे: अणिमे चि लाहे तो सिधि ॥ ६९ ॥ तो अधिकिन्द्रिं निघोनि
जाये: जंगाच्या रोम्यांमाजि समाये: कोणें हि स्वुपना पाहे: हे

(9 A)

व्यापिमे खि लाहे महासिधि॥६१॥ श्लोक॥ महत्यात्मन्मयि परे यथा
संस्थं मनो दधत् ॥ महिमानम वाप्नोति भूतानां च पृथक् पृथक्॥
१०॥ टीका॥ माझे स्वरूप अनंत अपार: महतत्वा होनि अति थोर:
आणि महतत्वाचा वाहिला वार: नियंता यि ईश्वर जो कां मि॥७१॥ ते सि
धिसा ध्यावया जो नर: माझि धारणा यि र अपरांपर: ते वेळें वि हाये
सा स्वें शरिर: हे सिधि महाथोर: महिमान॥७५॥ सुक्ष्म कां पुसा स्वेत
तु पाहे: तो कल्पने ऐसा पदु होये: माझि महति धारणा जो वाहे:
तो माझि सिधि लाहे: महिमत्वे।७७॥ तु कि तांसा आत्मानं परि
प न पुरे सर्वं तस्य गछि धरा: ये व आत्म ह त्वा वाउ भारा: सिधि द्वारा

(10)

तोपावे ॥७४॥ श्लोकु ॥ परमाणुमये चित्तं भूतानां मयि रंजयत् ॥ का
लसूक्ष्मार्थतां योगी लघिमानमवाप्नुयात् ॥ १२ ॥ टिका ॥ वायव्या
धि आण परिमाण ॥ जनें काळसूत्र चाखेंगनन ॥ तो परमाणुरूपें पावावें
तुं जाण ॥ साचेंचि दृढ ध्यान ॥ सदा जो करी ॥७५॥ परमाणु धारणा विमळ
मा ॥ सा त्या देहा सिये अतिलघिमा ॥ तो मस्तकिं चढे ताति पाहा मा ॥ उडे
व्योमामाजि सुखें ॥७६॥ अणिमादि तिन्हिं धारणा ॥ या देहिं त्या सिधि
जाणा ॥ साहाण पोरहफुपणा ॥ देहलक्षणा उपजावि ॥७७॥ उरल्या
ज्या पंचमहासिधि ॥ सांवे धारणो विविधि ॥ तेहि सांगे नमा त्रिसुधि ॥ ऐ
कसु बुद्धि उद्धवा ॥७८॥ श्लोक ॥ धारयन्मय्यहंतत्त्वे मनो वैकारिके

विषयं॥ सर्वेंद्रियाणामात्मत्वं प्राप्तिः प्राप्नोति मन्मनः॥१७॥ टीका॥ मूर्ति चा सुद्ध अहंकारः ज्यापासुनि येंद्रियविकारः इंद्रियअधिष्ठात्रि सुरवरः येतावितार स्थूरः जो कामि॥७९॥ प्राणांगायिं धारणा धरिताः इंद्रिय अधिष्ठात्रिदेवताः सुसि पावोनियेकात्मताः इंद्रियप्रकाशक ताः स्वयेलाहे॥८०॥ ते कायिंद्रियव्यापार जगाचेः प्रकासुनियां हा देखे साचेः ये बाधियेयिंद्रिय प्राप्तिचें साधिसिधिचें वैभवता॥८१॥ ते कां ज्या चा जो जेपपाहेः येंद्रियांचा व्यापार होयेः तो येणेंचि केला आहेः ते सिद्धांतितिहाचेः इंद्रिय प्राप्ति॥८२॥ श्लोक॥ महसा सन्नियः सुत्रे धा रये न्मयिप्रानरूं॥ प्राकाम्यपारमेष्ठ्यं मे विंदं ते व्यक्तजन्मन॥१८॥ टिका॥

जें महत्तत्व गा जाण ॥ मायेचें तें प्रथमस्फुरण ॥ ज्यासि त्रियास्तुत्र प्रधा
न ॥ नामाभिधान बोलति ॥८६॥ तेंच अजन्मा मि आपण ॥ जालों स्तुत्रा
च्यास्तुत्रात्मा जाण ॥ त्यामा ज्यास्चरू पावें ध्यानें ॥ सावधान जो करि ॥८७॥
(11) ज्यास्तुत्रात्मेनि प्रकाश प्रवाहे ॥ ब्रह्मांड हिरण्य प्रकाश जाला राहे ॥ तें प्रकाश
तायासि वस्य होय ॥ येणें स्तुत्रात्मपाहें निज ध्यासें ॥८८॥ त्या निज ध्यासाचां
पोटीं ॥ करुं शके ब्रह्मांड कोटी ॥ ये वाढ प्रकाश सिद्धि गोमटी ॥ हे म्ह जाविण
नुवि ॥ साधकी ॥८९॥ श्लोक ॥ विष्णोऱ्याधि श्चेरचित्तं यारये त्काष्ठविग्र
चेतन है ॥ साक्षिमित्य मवाप्नोति क्षेत्र चोदना ॥१॥ टिका ॥ मायादि त्रिगुणनियं
ता ॥ जो कष्ठि का ष्यातें आकष्ठिता ॥ उ ह्मीतस्थिति प्रष्ठ्यकर्ता ॥ जाण तत्व

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com